

ΣΤΕΦΑΝΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟΝ

ΣΧΕΔΑΡΙΟΝ.

Στέφανος Οικονόμος ἐγεννήθη τῇ 27 Ἰανουαρίου τοῦ 1786 ἐν Τσαριτσάνῃ τῆς Θεσσαλίας, πατὴρ μὲν Κυριακοῦ πρεσβυτέρου, τρίβωνος τῆς τε Δύραθεν καὶ τῆς ἔσω παιδείας, καὶ οἰκονόμου τῆς ἐν Τσαριτσάνῃ ἐκκλησίας, μητὴρ δὲ Ἀνδρίας ἐκ τῆς οἰκογενείας τῶν Σκουφάδων, οὐ μικρὰ συντελεσάντων εἰς εὐόδωσιν τῶν τῆς πόλεως ἐκείνης κοινῶν πραγμάτων. Ἐπαιδεύθη δὲ τὰ ἐγκύκλια παιδεύματα ἐν τῇ τῆς πατρίδος ἐλληνικῇ σχολῇ, χειραγωγούμενος καὶ κατ' ἰδίαν ὑπὸ τοῦ Πατρός, ὅστις καὶ τὰ στοιχεῖα τῆς Λατινίδος ἐδίδαξεν αὐτόν τε καὶ τὸν πρεσβύτερον ἀδελφὸν Κωνσταντῖνον, τὸν ὕστερον καὶ ἀξιώματι οἰκονόμου προχειρισθέντα.

Ὁργῶν δὲ πρὸς τελειότερα μαθήματα συναπῆρε κατὰ τὸ 1804 μετὰ τοῦ τριετίαν (ἀπὸ τοῦ 1799—1802) ἐν τῇ πατρίδι διδάξαντος τὰ ἐλληνικὰ Κ. Κούμα εἰς Βιένναν πρὸς ἐκμάθησιν τῆς τῶν Ἀσκληπιαδῶν ἐπιστήμης. Ἀλλὰ ταύτης τὸν δίαυλον συντόνως διατρέχων, ἡσχολεῖτο κατὰ τὰς ὥρας τῆς ἀνέσεως καὶ εἰς μεταφράσεις καὶ ἄλλα φιλολο-

γικά ἔργα οὐ παρέργως, ἀλλὰ φιλοτίμως καταβάλλον καὶ αὐτὸς τὸ ἐπιβάλλον μέρος εἰς τοὺς εὐέλπιδας καὶ καρποφόρους πόνους τῶν ἐν Βιέννῃ λογίων Ἑλλήνων, διὰ τῆς δημοσιεύσεως διδακτικῶν βιβλίων ἀγωνιζομένων παρασκευάσαι τὴν τῆς Ἑλλάδος ἀνάστασιν. Μάλιστα δὲ συνεπόνησεν Ἀνδρίμω τῷ Γαζῇ εἰς τὴν μετάφρασιν καὶ ἔκδοσιν τοῦ πολυτίμου καὶ πολυωφελοῦς Λεξικοῦ τοῦ Συνειδέρου, καίτοι ὁ μακαρίτης Γαζῆς ὑπὸ τῆς συνήθους ὑπερφιλοτιμίας ἐπελάθετο τῆς χάριτος ἐν τοῖς προλεγομένοις. Συνειργάσθη ὡσαύτως μετὰ τοῦ Κούμα εἰς τὴν ἀπάντισιν τῆς ἐπτατόμου Σειρᾶς τῶν Μαθηματικῶν καὶ μετέφρασε τὴν τοῦ Ἀδήτου Χημείαν χάριν τοῦ διδασκάλου (α), μετ' οὗ αὐτὸν οὐ μόνον πατρώα φιλία καὶ πνευματικὴ σχέσις συνεῖχον, ἀλλὰ καὶ μέλλουσα συγγένεια εὐλόγως ἔπειτα μὴ τελεσθεῖσα. Ἔτι δ' ἐν Βιέννῃ ἐξέδωκεν ἄνωνύμως (τῷ 1807 καὶ 1808) τοὺς ἀρχαίους Γεωγράφους δαπάνῃ τῶν Ζωσιμάδων, ἀπανθίσας τὰ ἀναγκαιότερα σχόλια ἐκ τῆς τοῦ Οὐδσῶνος σοφῆς ἐκδόσεως, ἐν δυσὶ τόμοις μετ' ἐπιγραφῆς „Συλλογὴ τῶν τοῖς πάλαι γεωγραφηθέντων“, οἷς προσηρτήθη καὶ ἡ τοῦ Ἀμπουλφέντα παρὰ Δ. Ἀλεξανδρίδου μετάφρασις. Περὶ δὲ τὰ μέσα τοῦ 1808 ἀπελθὼν εἰς Ἰένναν ἀνηγορεύθη τῇ 12/24 Δεκεμβρίου ἱατρός, ἐνθα καὶ τῶν τοῦ Σχελιγγίου φιλοσοφικῶν μαθημάτων ἠκροάσατο. Καὶ πάλιν εἰς Βιένναν κατελθὼν πολλὴν κατεβάλετο σπουδὴν περὶ τε τὴν φαρμακευτικὴν καὶ τὰς ἐγχειρήσεις τῶν ὀφθαλμικῶν νοσημάτων, καθηγεμόνα ἔχων τὸν πολύκροτον ὀφθαλμιατρὸν Βῆρον (Beer). Οὕτως οὖν

(α) Βλ. Κ. Σιβίνη Ὑπόμνημα αὐτοσχέδ. περὶ τοῦ αἰδεσιμ. πρεσβυτ. καὶ οἰκονόμου Κωνσταντίνου τοῦ ἐξ Οἰκονόμων σελ. 11. Τεργέστη 1857.

κατηρτισμένος κατὰ τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1809 ἠσπάζθη τὸ νόστιμον ἡμᾶρ, καὶ μετὰ τινα ἐν Κωνσταντινούπολει διατριβὴν ἔσπευσεν εἰς Σμύρνην, ἔνθα πρῶτον ὁ ἀδελφὸς κληθεὶς ἦν μετὰ τῆς οἰκογενείας διδάσκων σὺν τῷ Κούμα ἐν τῷ ἄρτισυστάτῳ Γυμνασίῳ. Καὶ ἐκλείσθη μετ' οὐ πολὺ κατὰ τε τὴν Σμύρνην καὶ τὴν περίχωρον ἢ τοῦ νεήλυδος ἱατροῦ θαυμασία τῶν ποικίλων καὶ μάλιστα χρονίων νοσημάτων θεραπευτικὴ δύναμις παρὰ πᾶσι, καὶ πολλὴ παρὰ τὸν εὐπρόσιτον καὶ χαρίεντα Στέφανον συνέτρεχε θεραπείας δεομένων πληθύνς. Παρακληθεὶς δ' ὑπὸ τῶν τοῦ Φιλολογικοῦ Γυμνασίου ἐφόρων προσέειπε ταῖς ἱατρικαῖς ἀσχολίαις καὶ ἕτερον οὐ μικρὸν ἄλγος, τὴν ἐν τῷ Γυμνασίῳ διδασκαλίαν, καὶ εὐκαιρον συνδρομὴν εἰς κατάρτισιν τοῦ πνευματικοῦ ἐκείνου φυτωρίου τοῦ τῆς Ἰωνίας παραδείσου, ἔπου παντοδαπὰ ἐκαλλιεργοῦντο πνευματικῶς φυτὰ μέλλοντα μετ' ὀλίγον ἀφθόγους τοὺς τῆς ἀρετῆς καὶ παιδείας ἀγλαοὺς καρποὺς ἐπιδαψιλεύσειν πανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος μεταφυτεύοντα. Ἐδίδαξε τοίνυν ἀπὸ τῆς α'. Σεπτεμβρίου τοῦ 1810 τὰ τε στοιχεῖα τῆς Λατινίδος καὶ τὴν Χημείαν κατὰ τὸ ὑπ' αὐτοῦ μεταφρασθὲν ἐγχειρίδιον τοῦ Ἀδήτου, ἔτι δὲ τῷ 1811 καὶ Στοιχεῖα τῆς φυσικῆς ἱστορίας ἐξ οἰκείων χειρογράφων, ἅτινα σώζονται ἔτι καὶ νῦν ἀτελῇ δυστυχῶς παρὰ τῷ ἀνεψιῷ Σοφοκλεῖ Κ. Οἰκονόμῳ· καὶ οὕτω πρῶτον ἤδη μετὰ τοσαύτας ἑκατονταετηρίδας ἠκούσθη ἐν τῇ πατρίδι τῆς φυσικῆς φιλοσοφίας ἢ Φυσικὴ ἱστορία (α). Τὰς δὲ

(α) Κατὰ τὸ παράδειγμα τοῦ Σμυρναϊκοῦ Γυμνασίου εἰσῆλθῃ καὶ εἰς τὸ ἐν Βουκορεστίῳ Λύκειον τῷ 1820 ἢ διδασκαλία τῆς Φυσικῆς ἱστορίας ὑπὸ τοῦ μακαρίτου Στεφάνου Κανέλλου. Βλ. C. Iken Leucothea T. 4. pag. 255. Leipzig 1825.

τῆς διδασκαλίας ἀρετὰς μαρτυροῦσιν ἔτι καὶ νῦν ἑναυλον τὴν ἐπιχάριτον τοῦ μελιχίου διδασκάλου φωνὴν διατηροῦντες οἱ περιόντες τῶν εὐγνωμόνων μαθητῶν, ὥσπερ καὶ τὸ προσηγνές καὶ οὐχ ἥττον πατρικὸν ἢ ἀδελφικὸν τῆς πρὸς αὐτοὺς συμπεριφορᾶς αὐτοῦ. Πρὸς δὲ τούτοις μεταφράσας διερρύθμισε χάριν τῶν τοῦ Γυμνασίου μαθητῶν τὴν τοῦ Βουτμάνου Γραμματικὴν, ἐκδοθεῖσαν τῷ 1812 ἐν Βιέννῃ. Καὶ πρῶτον εἰσήχθη δι' αὐτοῦ εἰς τὰ τῆς Ἑλλάδος σχολεῖα Γραμματικὴ κατὰ τὰ ἄριστα τότε τῆς πολυσόφου Γερμανίας γραμματικὰ ἐγχειρίδια μεθοδικῶς ἐκπεπονημένη, καὶ πλουτοῦσα σαφήνειαν καὶ ἀκρίβειαν ἀπέριττον. Ἡ δὲ προτεταγμένη ταύτης ἐπιστολὴ καὶ μόνη ἤρκει ἵνα καταδείξῃ οὐ μόνον τοῦ ἡΐτου τὸ ἐπισεικὲς καὶ χρηστὸν καὶ τῶν γνώσεων τοῦ γράψαντος τὴν περιουσίαν, ἀλλὰ καὶ τοῦ περὶ χαρακτῆρος τῆς γραφομένης γλώσσης φρονήματος αὐτοῦ τὸ ὀρθὸν καὶ μέτριον. Διότι τὴν μέσσην ὀρθοτομήσαι προελόμενος ἐν τοῖς διδακτικοῖς βιβλίοις, ἦν ὁ τε Θεοτόκης ἐν τοῖς Κυριακοδρομίοις καὶ ἄλλοι τῶν ἐπιφανῶν τοῦ γένους διδασκάλων εἶχον προὑποδεδειγμένην, οὔτε εἰς τῶν ἄγαν Ἀττικιστῶν τὴν ἀνάντη καὶ ἀπόκρημνον καὶ ἄκαρπον ἐφιλοτιμήθη ἀναρρίχῃσθῃναι, ὥς μεῖζον ἢ κατ' ἀνδρῶπον ζητούντων, οὔτε πάλιν εἰς τὴν κατάντη καὶ οὐχ ἥττον βλαβεράν ἢ ὠφέλιμον τῶν χυδαῖστῶν ἠνέσχετο κατενεχθῆναι, ὥς ἀξιούντων διδάσκειν τοὺς διδασκάλους οὐχ ὅπως δεῖ λέγειν τὸ ἔθνος, ἀλλ' ὅπως λέγει. Ὅθεν ἐλυπεῖτο ἀδίκως ὁ μακαρίτης Δούκας εἰς ὅλως ἀλλοτρίας αἰτίας ἀποδιδούς τὸ πρᾶγμα, καὶ ἔγραφεν ἀκρίτως ὅτι ὁ Στέφανος „ἀνὴρ ἐπιστήμων καὶ ἱατρὸς καὶ τὸ γένος ἡμῶν οὐκ ὀλίγον τιμῶν, πολλαχῇ εὖζωνος ἀνατρέχων μέμνηται αἵφνης καὶ τῆς αἰρέσεως“, τὴν τῶν ἀντιπάλων

αἴρεσιν ὑπονοῶν (α)! Ἄλλ' ἄλις τούτων. Ὁ δὲ οὖν Στέφανος ὕστερον (τῷ 1830) καὶ δευτέραν τῆς Γραμματικῆς παρσκευάζεν ἑκδοσιν μετὰ σημειώσεων καὶ προσῳηκῶν (β). Ἀλλὰ καὶ τοῦτον αὐτοῦ τὸν πόνον ἔφαγεν ὁ πανδαμάτωρ χρόνος. Καὶ ταῦτα μὲν χρόνῳ ὕστερον. Ἦδη δὲ (τῷ 1814) προσκληθεὶς ὑπὸ τοῦ ἀοιδίου ἱερομάρτυρος Διονυσίου τοῦ Ἐφέσου προσῆλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἔνθα οἱ τοῦ Γένους πρόκριτοι, τοῦ Λογάδου βουλομένου ἀπαλλαγῆναι τῆς ἐν τῇ τοῦ Γένους φερωνύμῳ Σχολῇ τοῦ Κουρουτσεμέ διδασκαλίας, καὶ ἐπιδοῶναι εἰς τὴν τῆς Κιβωτοῦ σύνταξιν καὶ ἐπεξεργασίαν, μετεπέμψαντο τὸν Κούμαν, προσεκάλουν δὲ διὰ πατριαρχικοῦ γράμματος καὶ τὸν Κωνστ. Οἰκονόμον, ὅπως ἀναδείξωσι λαμπρὰν καὶ περιφανῆ καὶ ἀπὸ τοῦ κέντρου τῆς μεγαλοπόλεως ἐκείνης φεραιγεῖς τὰς τοῦ Θεοῦ φωτὸς ἀκτῖνας ἐκπέμπουσιν πανταχοῦ ἐστίαν τὴν Σχολὴν αὐτῶν. Διεφιλοτιμοῦντο δὲ καὶ τὸν Στέφανον παρ' ἑαυτοῖς κατασχεῖν, προσλιπαροῦντος καὶ τοῦ τῶν ἱατρῶν συστήματος. Ἀλλ' ὑπερίσχυσεν ἡ τῶν περὶ τὸν Ἐφέσου πρὸς τοὺς Σμυρναίους εὐνοία, καὶ εἴασαν τὴν τῶν Οἰκονόμων δυάδα ἐν Σμύρνῃ ποτίξαι τοῖς νόμασι τῆς ἀληθοῦς παιδείας τὴν ὡς διψῶσαν ἔλαφον ἐκεῖσε πανταχόθεν συνδραμοῦσαν ἐλληνικὴν νεολαίαν. Καὶ μαρτυροῦσι τὴν χαρὰν καὶ ἀγαλλίασιν τῆς τε Μ. Ἐκκλησίας καὶ τῶν προκρίτων τοῦ Γένους ἐπὶ τῇ καρποφόρῳ διδασκαλίᾳ τῶν Οἰκονόμων αἱ πρὸς αὐτοὺς χαριστήριοι ἐπιστολαί· ἡλίκοις δὲ τὸ Γυμνάσιον ἐκεῖνο παρέσχε καρποὺς καὶ πόσον ἐτιμῶντο οἱ ἐξ αὐτοῦ προϊόντες ἐν τε

(α) Βλ. Ἡρωδιανοῦ τῆς μετὰ Μάρκον βασιλ. βιβλία ὀκτῶ ἐπεξεργ. καὶ ἐκδοθέντα ὑπὸ Ν. Δούκα. Βιέννη, 1813. πρόλογ. σελ. 10.

(β) Βλ. Κ. Οἰκονόμου περὶ Προφορᾶς τῆς Ἑλλην. γλῶσσ. σελ. 773.

Κωνσταντινουπόλει καὶ ἀλλαχοῦ τοῦ Ὄθωμανικοῦ Κράτους, τί χρὴ καὶ λέγειν; (α). Ὁ δὲ Στέφανος τῷ 1817 ἐν ταῖς ὥραις τῆς ἀνέσεως ἡρμήνευσεν εἰς τὸ κατ' ἡμᾶς ἰδίωμα τὴν τοῦ Ποτέρου Ἀρχαιολογίαν ἐκ τῆς τριτόμου Γερμανικῆς μεταφράσεως, ἀλλὰ καὶ αὕτη φεῦ! ἐγένετο παρανάλωμα τῆς τῷ 1818 καταφαγούσης καὶ ἄλλα τῶν Οἰκονομείων ἔργων πυρκαϊᾶς (β). Καὶ πρὸς τοὺς ἔξω δ' ὁμογενεῖς ἰατροὺς συχνὰ ἐπέστελλε περὶ ἱατρικῶν καὶ ἄλλων ἐπιστημονικῶν πραγμάτων, καὶ σώζονται τινες τῶν ἐπιστολῶν ἐκείνου. Οὕτως οὖν ἀείποτε ταῖς Χάρισι καὶ Μούσαις μετὰ τοῦ Ἀσκληπιοῦ θύων διετέλει μέχρι τοῦ 1821. Ἀλλὰ τότε δὴ ἐκραγείσης τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, μόλις διασωθεὶς ἀπὸ σφαίρας ἐπ' αὐτοῦ κενωθέντος πυροβόλου ἀγαρηνοῦ ἀπεσώθη μετὰ τῶν οἰκείων εἰς Κύθηρα, κάκειθεν μετέβη εἰς Τεργέστην, ἔνθα δι' ὅλης τετραετίας νέον εἰς τὴν φιλανθρωπίαν αὐτοῦ στάδιον προέκειτο. Διότι πολλοὶ ἐκ Χίου, Κυδωνιῶν, Σμύρνης καὶ ἀλλαχόθεν τῆς καταδιωκομένης Ἑλλάδος ὑπὸ τῆς θυμομαχούσης Δυναστείας ἐκεῖσε περισωθέντες καὶ μυριαχῶς κατατρυχόμενοι ἐν τοῖς πρώτοις εὔρισκον προστάτην καὶ ἀντιλήπτορα τὴν ἀνάματον τοῦ ἱατροῦ συμπάθειαν καὶ παραμυθίαν. Διὸ καὶ ἡ τοῦ μεγαλοψύχου Αὐτοκράτορος τῶν Ῥώσων Ἀλεξάνδρου φιλανθρωπία ηὐδόκησεν ἀνταμείψαι τὴν ἐπὶ τε τῶν Ἑλλήνων καὶ πολλῶν Ῥώσων

(α) Βλ. τὴν τοῦ ἱερομάρτυρος Πατριάρχου Γρηγορίου πρὸς τοὺς αὐταδέλφους τοῦ ἐν Σμύρνῃ ἐλληνομουσείου Κωνσταντῖνον καὶ Στέφανον ἐπιστολήν, ἣν τῷ 1819 ἔγραψε μετὰ θείου ζήλου πρὸς αὐτοὺς, ἐπαινῶν ἅμα καὶ παρακελευόμενος ὁ ἀοίδιμος· ἐκδέδοται δ' αὕτη ὑπὸ Γ. Ἀγγελοπούλου ἐν τῷ Α'. τόμῳ τῶν κατὰ τὸν ἀοίδιμον πατριάρχην Κωνσταντίν. Γρηγόριον τὸν Ε'. σελ. 151.

(β) Βλ. Τὰ σωζόμενα ἐκκλησι. συγγράμματα Κωνσταντ. πρεσβυτ. τοῦ ἐξ Οἰκονόμων. Τομ. Α'. σελ. στ'.

ἐπιδειχθεῖσαν ἀρετὴν τοῦ Στέφανου, ὀνομάσασα τῷ 1824 αὐτὸν Σύνεδρον τοῦ Κολλεγίου. Τῷ δ' ἐφεξῆς ἔτει μετέβη εἰς Βιένναν πρὸς ἐκπαίδευσιν τοῦ ἀνεψιοῦ καὶ ἵνα συλλέξας πλουτίσῃ τὸ ἔθνος δι' ἐπιστημονικῶν συγγραφῶν. Ὅθεν ἐπεδόθη συντόνως εἰς μελέτην ὅλων τῶν ἀπὸ εἰκοσαστίας ἐκδοθέντων ἱατρικῶν συγγραμμάτων, ὅπως γράψῃ ἐκτενῆ καὶ πλήρη πραγματείαν περὶ νόσων, μηδὲν ἀπολειπομένην τῆς κατὰ τὴν Δύσιν τέως προκοπῆς τῆς ἐπιστήμης, καὶ δωροφορήσῃ ταύτην τῇ πατρίδι. Ἀλλ' ὁ θάνατος ἐπελθὼν καὶ ταύτης ἡμᾶς τῆς εὐεργεσίας ἀπεστέρησεν. Ἐτελεύτα δὲ τῇ $\frac{3}{15}$ Σεπτεμβρίου τοῦ 1831 θῦμα γενόμενος πολὺ-δακρυ τῆς ἐν Βιέννῃ τότε μαινομένης χολέρας.

Ἡ ἐπισυνημμένη ὧδε διατριβή (α), ἐν ᾗ ἐξελέγχων εὐγνωμόνως τὴν περὶ τὸ ἐλληνιστὶ γράφειν τοὺς ἀλλογλώσσους Ἑλληνιστὰς δυσχέριαν ἐμφαίνει διὰ βραχέων τῆς περὶ τὸν Ἑλληνα λόγον φιλοπονίας αὐτοῦ τὸ μέτρον, ἐγράφη τῷ 1831 χάριν τοῦ μακαρίτου Ἀλεξάνδρου τοῦ Βλαστοῦ (τοῦ ἐν Λιβόρνῳ τῷ 1844 τελευτήσαντος), ὃν ἐν Βιέννῃ σὺν τῷ ἀνεψιῷ ἐξεπαίδευσεν, ὥσπερ καὶ τὸν ἔτι καὶ νῦν τὴν τῶν ἱατρῶν χορείαν τοῦ ἡμετέρου, ἔθνους κοσμοῦντα Ἰωάννην τὸν Βοῦρον (β).

Σ. Κ. Ο.

(α) Ἐκδέδοται αὕτη ἡ διατριβὴ ἐν τῷ Ἑθνικῷ Ἡμερολογίῳ τοῦ ἔτ. 1866. σελ. 164. Σημ. Ἐκδ.

(β) Ὅθεν οὗτος τὴν ἐναίσιμον διατριβὴν τῷ Στεφάνῳ εὐγνωμόνως ἀνατεθεικῶς προσφωνεῖ αὐτῷ καὶ τάδε· „Οὐ τῆς αὐτοῦ ἐμαυτοῦ μόνον οἶδα Σε χορηγὸν ὁποίας οὖν παιδείας ὑπάρξαντα, ἀλλὰ μυρίοι μὲν Ἑλλησιν οἱ τῆς ἀμφιλαφοῦς ἀπὸ τῆς ἱερᾶς τέχνης εὐεργεσίας Σου ἀπονάμενοι· πολὺχους δὲ ἡ παρὰ Σοῦ τε καὶ τοῦ Σοῦ ἀδελφοῦ (ὃ περ τὸ γένος ἡμῶν διαφερόντως σεμνύνεται) ἐν παιδείᾳ καὶ λόγοις ἐπιδαψιλευθεῖσα τῇ νεολαίᾳ τῶν Ἑλλήνων ὠφέλεια. Βλ. Dissert. inaug. De Pharmacologia Graecorum veterum in genere, pag. 6. Halis Saxon. 1834.